

Ivan Vidić, *San od tisuću ljeta*, izbor priča, 2018.

KOD DOKTORA

Treba paziti na zdravlje. Ono je naše najveće bogatstvo. Liječnici, ti krasni ljudi u bijelom, zaštitnici naši i čuvari našeg najvećeg blaga, vrijedni su našeg najvećeg divljenja. A tek sestre medicinske, te divne žene u plavom i svijetloplavom, sa snježno bijelim pregačama, zaslužuju svako naše poštovanje, ljubav i pažnju. Da me stjecaj čitavog niza nepovoljnih okolnosti i iznenadnih udaraca sudbine nije gurnuo na svojevrsnu društvenu marginu, ja sam siguran da bih danas među svojim najboljim prijateljima imao barem jednog izvrsnog liječnika i gotovo sam siguran da bih oženio lijepu i brižnu bolničarku, i onda ne bih bio toliko izložen svim mogućim nevoljama, otkad se naše zdravstvo do kraja privatiziralo, medicinske ustanove propale, liječnici i sestre iselili iz zemlje ili su osuđeni raditi za one gulikože od privatnika, koje ja nemam mogućnosti, a ni želje plaćati.

Prisiljen sam pisati lijevom rukom. Onaj mali monstrum, ono čudovište, moj najljući neprijatelj i zlikovac broj jedan, Arči, jučer me je ugrizao za ruku. Počeo je režati na mene čim me je vidio kako si pripreman doručak. Jednim okom motrim štednjak, drugim njega, pazim na zlikovca jer ne znam što smjera.

Kuhalo se jaje.

– Arči, gade jedan, bježi odavde!

Onda režem kobasicu. Kulenova seka; to je za Ljubicu, ona mora jesti za dvoje. Narežem je, stavim još na tanjur sira, komad kruha, glavicu luka i dvije-tri rotkvice. Natočim čašu mlijeka, sve to stavim na tacnu i odnesem joj doručak u krevet. Otvaram vrata laktom, zatvaram ih petom, da Arči ne krene za mnom. Moram to napraviti brzo, jer Arči je hitar, ali otkad je Ljubici naređeno strogo mirovanje, izvještio sam se – po čitav dan radim po kući, čistim, spremam, kuham i poslužujem.

Odnesem Ljubici doručak i brzo se vratim. A ona, mala ništarija ne skida oka sa stola. Čeka, nada se da ću mu nešto dati. Mislim si, tko te šiša, nećeš od mene dobiti ništa. Nisam ti ja Ljubica. Ona ga je razmazila. Ljubica ga obično hrani, a ja ga mrzim. U top bih ga stavio. Dosta mi je što ga moram šetati tri puta na dan otkad je ona trudna.

Skuhao sam jaje, ogulio ga, stavio na tanjur i sjeo za stol. Nisam još počeo jesti, a ta goropadna zvijer, taj moj dušman skočio i čitavu mi ruku izgrizao dok sam pokušavao obraniti ono svoje jaje. I nisam uspio – oteo mi ga i pobjegao ženi pod krevet.

– Toliki muškarac, a stalno se obračunava s maltezerom, sram te bilo – više Ljubica iz kreveta
– Da ga nisi pipnuo!

– Ih!

Inače, ti maltezeri su obične zvijeri, živčane i okrutne, a posebno taj podli Arči. Da je kojim slučajem veći, vjerujte, smazao bi on mene za doručak.

Otkad je u ovom blaženom stanju nekako je ćudljiva, mrzovoljna i voli se svađati. Mene ni da pogleda. A ona ruka, sva krvava, natekla, užas jedan. Nekako sam je uspio zamotati i otići doktoru.

Otišao sam ravno na hitni prijem, predao zdravstvenu knjižicu i pridružio se gomili u čekanju. Jedan starac do mene odmah mi je stao dosađivati.

– Uuu, gadno, to će vam morati šivati – reče stari nakon što mi je znatiželjno pogledao ruku. – Nažalost, gospodine, nema vam danas više pravih doktora kao nekad. Sjećam se pokojnog primariusa Poklepovića – taj vam je po cijele dane operirao srca, trbuhe, glave, a onda, kad bi navečer došao kući, još bi svojoj ženi krpao najlonke. Eee, to vam je bio doktor, a ne ovi danas...

Na svoju veliku sreću bio sam primljen samo pola sata čekanja. Ruka mi je sad već bila dobro natečena. Pokazao sam je doktoru i ispričao mu što se dogodilo, a on samo šuti, sluša i gleda me nekako podrugljivo.

– Kanite li meni pomoći, doktore?

– Eee, jadni moj, pogledaj što ti je napravilo to pašče, to ti uopće ne izgleda dobro – reče mi doktor.

– I što sad?

– To treba šivat.

Ništa ne poduzima, samo me gleda.

– Znam to i ja – kažem mu – boga vam pomogao, šivajte!

– A čime ću, nemamo u bolnici konca. Osim toga, trebam ti dati i antitetanus i cjepivo protiv bjesnoće, ali ga nema. Nemamo mi više toga na bacanje, tko će sve to naplaćati.

– Pa što da radim?!

– Moli boga da je pašče zdravo.

– Pa što onda ovdje uopće imate?

Odmjeri on mene malo bijesno, kako ga se tako nešto uopće usuđujem pitati.

– Imamo igle. I noževe. I stručnost. Ako ti ne paše, idi. Ravno ti polje. Šte se mene tiče, idi kamo hoćeš – reče i samo što me naglavačke nije izbacio iz ordinacije.

– Dobro, dobro. Oprostite.

I ništa, nije mi bilo druge nego ići kod privatnika ili negdje pronaći konca. Obišao sam pola grada, konačno pronašao kirurški konac, masno ga platio i vratio se u čekaonicu. Starac je još uvijek bio ondje.

– A znate li gospodine, da je primarius Poklepović – nastavljao je stari gdje je stao prije dva i pol sata – najbrže od svih ljudi koje sam ikad upoznao, mogao uvesti lastiku u gaće uz pomoć samo jedne zihalice?

– Ne znam.

– Da, da. Danas vam gaće bace čim se razvuku, a u to vrijeme nije bilo gaća na bacanje. A doktor Poklepović je to rado činio i doktoricama i bolničarkama, servirkama, svima. Bio je to velik čovjek, ljudina.

Stari me je počeo nervirati.

– A je li to činio na njima ili su ih prije morale skinuti?

– Obavezno su ih morale skinuti. Kad se uvodi lastika ili se nešto šiva na nekome, makar gumb, to vam je kao da bacite urok na čovjeka. Niste znali?

Nisam znao. Stari je nastavio mljeti, a onda me sestra, hvala bogu, pozvala da uđem u ordinaciju. Donio sam doktoru konac.

– Evo ti njega nazad! – veli liječnik veselo čim sam promolio nos na vrata. – Jesi nabavio konac?

– Jesam.

– Onda dođi ovamo, jado moj, da ti to skrpim.

I, dok mi je doktor šivao ruku, neka debela sestra je sa strane u ogromnom loncu iskuhavala opremu: liječnikovu kutu, plahte, zavoje, svoje i liječnikove gaće i što ti ja znam. Isusa ti boga, mislim si, i to ti je reforma zdravstva.

– Boli, ha?! – pita liječnik i namiguje onoj svojoj bedeviji. A ona se samo zahihće i daje mu neke znake očima. Izgleda da oboje uživaju u mojoj mucu.

Hvala bogu, nekako je i to prošlo, dok me je šivao skoro su mi oči ispale od bolova.

– Drugi put idite privatniku, toplo vam preporučujem – rekao mi je liječnik. – Još malo pa ću i ja u privatnike, onda ću vas, ako hoćete, srediti kako treba.

Što kazati – narod danas malo ide doktoru, jer to košta. Ako se baš mora, odu ljudi travaru, vidaru ili nekom brici. Recimo, kad treba srediti te ženske stvari, moja Ljubica više ne ide kod ginekologa, već ona sad lijepo ode svojoj frizerki, to je jedna starija gospođa, fina, suprug joj je bio automehaničar, ali otkako vladaju nestašice nafte, pa auti više skoro i ne voze jer nema benzina, njemu je skroz propao posao. Ali ostala mu je radionica i graba, pa sad gospođa tamo prima

pacijentice. I lijepo je ona pregleda, da joj trave, obloge, tinkture, što god hoćeš, sve to ona sama sprema, a bogme, prepisala joj je i nešto za skidanje uroka. Naplatila joj je to tristo eura, bože mili, kao da je kod pravog doktora bila, pa sad čekamo hoće li to upaliti ili smo uzalud bacili novce.

Vratio sam se kući. Kuham joj ručak jednom rukom, serviram, a onda moram prošetati psa.

Nama je velika želja da ona očuva trudnoću pa da lijepo imamo potomka. Istina je da ja toliko ne vjerujem u to skidanje uroka, više se molim svetoj Luciji da za mene kod boga učini zagovor pa da uskoro dobijemo zdravo i lijepo dijete. Ja bih, naravno, sina, ali ako bude i djevojčica, neka, samo da je dijete zdravo.

Dok zapisujem ove redove Ljubica leži na krevetu i drži na trbuhu krilo šišmiša, zapis i kuglagere umočene u svinjsku mast, a meni nema druge nego da se molim svetoj Luciji za trudnoću i da ono pašče nije bijesno.

LJUBAV U PARKU

Neki su oduvijek tvrdili da je u ovoj zemlji lijepo živjeti, da su ljudi dobri i da vole životinje. U posljednje vrijeme u zemlji se razbuktala ogromna ljubav prema psima, a kako je ljubav prema životinjama dokaz dobrote, može se reći da je ovo dobra zemlja dobrih ljudi.

Glasovi u parku dopiru s raznih strana, ljudi se međusobno procjenjuju, uspoređujući svoje ljubimce. Što to ona vodi? Tornjaka? Veličanstven pas. Vidi onog sa šnaucerom, što je imao prije? Bigla? Pudla? A što je ono? Čau-čau? Čivava? Ti vam gospodine nisu ni slični. Što je to, uopće? Je li to pas, a ako je pas, kakav je to pas?

– Bojim se, gospođo, da vam to uopće nije pas, nego neki egzotični afrički glodar, ne bih se uopće čudio da sutra pročitam u novinama da ih je to čudovište priklalo po noći.

– Da. Pogledajte samo te zube – odgovori mu žena sa zebnjom.

Nešto dalje, mimoilaze se dva susjeda. Ranije su bili dobri, ali su se posvađali i prestali se pozdravljati, i što je još gore, prestali su lajkati fotografije svojih pasa na facebooku, eto, dotle su stvari dogurale.

Nekoliko pasa se naganja oko vodoskoka praćeni brižnim pogledima svojih vlasnika.

– Koliko ste platili ovog ljepotana?

– Tri tisuće eura. A vi svog?

– Dvije tisuće.

– Kako je divan!

– Koliko će narasti?

– K'o tele!

– Ma neće baš toliko...

– Snobovi – promrsi netko. – Prave se važni.

Malo dalje ima i skromnijih vlasnika.

– Ja sam ovu svoju ljepoticu spasila iz skloništa. Ništa me nije koštala, ali sve bih joj dala, srce moje.

– A vi?

– Ja sam ovog svog mijenjao za mobitel.

– Baš je lijep. Čistokrvni?

– Ne. Mješanac.

– Oh, oprostite...

– Ma, znam, ali svejedno ga volim.

Za to vrijeme nekoliko desetaka metara dalje.

– Āe vam je kultura?

– Zašto, gospodine? Vidite li da ja radim nešto krivo? Vidite da skupljam.

– Skupljate, vidim. Ali u Todorićevu vrećicu!

– Što s tim?

– Ne možete govno stavljati u Todorićevu vrećicu!

– Zašto? Zar je to neko svetogrđe?! Žao mi je, ali nema vam više Kerumovih vrećica.

– A da probate s Lidlovim? Sparovim? Dioninim? Što velite na Gavrilovićeve? – ubacivao se tip sa strane, pedesetogodišnjak sa svijetloplavom šiltericom. Oboje su ga ružno pogledali. Što im se on ima ubacivati i prisvajati svađu. Tip je na svu sreću produžio, inače bi bilo svega.

– Ne pravite se blesavi. Ne može govno u tu vrećicu. Može u one nove, biorazgradive. Ovo je pevece!

– Ma gdje vidite Pevecovu oznaku? Vi ste ljudi. Pustite me da to počistim – rekla je žena i sagnula se s vrećicom na ruci da pokupi pseći ekstrament.

– I tko će vam sad to odvajati? Pripuz? Canjuga?

– Canjuga vam više nije u biznisu s razvrstavanjem govana, on sada proizvodi vrećice, ekološke i biorazgradive, za upravo spomenutog Todorića i još mnoge druge.

– Ma nemojte reći?! Stvarno? Otkud vam to?

– Pisalo nekidan u novinama.

– Canjuga? Ma je l' to onaj...

– Je.

– A ja se već pobjao da ga je crna zemlja progutala.

Riječ po riječ, raspričali su se o tajkunima i razvrstavanju govana i zaboravili na zavadu. Za to vrijeme, dvadeset metara dalje, na klupi su sjedili vlasnik šnaučerea, papar sol, i vlasnica šteneta bigla. Vlasnik odraslog psa je zagovarao vlasnicu bigla, dok je štenac gnjavio šnaučera. Dok su razgovarali, oboje je preko desne ruke već imalo navučenu i spremnu biorazgradivu vrećicu i pogledima pažljivo pratilo igru svojih pasa.

– Ma vidi ga što je sladak!

– A vaš je presladak!

Raznježili su se.

– Mici-mici, buci-buci!

– Mici-muci, buci-buci!

– Ma vidi ih što se slažu...

Bigl se posrao prvi, na što je muškarac, koji je očito čitavo vrijeme vrebao taj trenutak, poletio i preduhitrio gospođu, nesebično pokupivši govance njezina psa. Nakon nečeg tako intimnog gospođa je bila razoružana, skinula je vrećicu sa svoje desne ruke i tog trena su se formalno upoznali. Zatim su otišli u kafić. Kafić je imao udobnu terasu i bio je dog friendly.

Gospođa od bigla je bila prilično zgodna, zamjetljive figure i uvijek je šetala sama. Gospodinu od šnaucera svidjela se kad se kao nova pojavila u parku sa štenetom; čuo je od vlasnika dvaju tornjaka da predaje u školi, srednjoj kemijskoj, ako je dobro zapamtio, da je rastavljena i da nema djece. Gospodin je imao četrdeset i osam godina, umirovljeni ekonomist i bivši branitelj, neženja, koji je prijatelju poduzetniku honorarno vodio knjige. I on je bio dobrodržeći, šest godina, idealna razlika, taj bigl neće izrasti prevelik, sve taman, mogli bi se dobro slagati.

– Meni ga uopće nije teško šetati, dapače, mi puno šetamo. Ali mi ga je tako žao kad je sam, dok sam ja u školi. Siroče moje.

– Moj je uvijek uz mene.

– Blago njemu.

– Pa dovedite i vi svog k meni, kod mene ima puno prostora, mogu se igrati.

– Hm, da.

– Ma vidite kako im je lijepo...

U kafiću su se zadržali sljedeća tri sata u dubokom razgovoru i potpuno uneseni jedno u drugo, popili svako po dvije kave i kad su se dobro upoznali i sasvim zbližili, naručili su svako po čašu vina – umirovljenik je pio gemišt dok se profesorica odlučila za čašu crnog. Konobar im je donio vino i dok je stavljao čaše na stol, bigl je iskoristio priliku i zubima mu razvezao žnirance na cipeli. Konobar to nije primijetio. Napravio je nekoliko koraka između stolova, stao sebi na žniranac i pao na pod složivši se kao karta. Metalna tacna je preletjela dvije studentice prava i pogodila tvrdim rubom dječju književnicu za sljedećim stolom ravno u glavu.

Nastala je strka. Dječja književnica je vrisnula, a onda se počela rušiti u nesvijest. Gosti su se saletjeli oko unesrećene, dok je malotko obratio pažnju na konobara koji se je smjesta ustao na noge čime je samo dodao akcent na svoju krivicu. Bio je relativno nov, radio je u kafiću nešto manje od mjesec dana i prije se može reći da je bio psetotpeći nego prijateljski nastrojen prema psima. Stale su pljuštati optužbe zbog nespretnosti i nepažnje.

– Umalo ubi ženu, budalo! – izderao se agresivno vlasnik šnaucera tako da ga svi čuju.

– Zašto ne paziš, mladiću? – upitala je konobara vlasnica bigla.

Šnaučer je počeo divlje lajati, uznemirili su se i ostali psi, dok je bigl gledao konobara ravno u oči i veselo vrtio repom.

Konobar se skrušeno ispričao spisateljici i odmah joj donio punu kantu leda. Počeo je čistiti krš s terase usput se nastavivši ispričavati svima redom, uključujući i studentice prava koje su jedva obuzdavale smijeh. Uzalud mu trud – sutra je promptno otpušten, a dječja spisateljica kojoj je usprkos ledu smjesta izrasla ogromna čvoruga sljedećih nekoliko dana je nastavila prijetiti tužbom, a povukla ju je samo jer je i sama bila dog friendly. Dramatični događaj sasvim je zbližio vlasnike šnaučera i bigla.

* * *

Dva tjedna kasnije, gospodin i gospođa su već živjeli zajedno, a šnaučer i bigl su se dobro slagali. Svi su zajedno živjeli u gospodinom stanu, dok su njegov iznajmili nekim studenticama iz Hercegovine.

– I, kako ti je s njim?

– Ah, draga. Tko je mogao i pomisliti...

Zarumenila se, bila je poslije puno vremena sretna, razdragana, čak pomalo i euforična. Prijateljica je bila željna detalja.

– I?

– Mislim da ćemo ići na trećeg psa.

MY FIRST AUSTERITY

Ponekad neki davni događaji, koliko god neugodni i ružni bili, bude u nama lijepe i dirljive uspomene, a brige, muke i poteškoće iz prošlosti, u usporedbi s pošastima današnjih dana, mogu nam izgledati sasvim bezazleno. Vremena se mijenjaju, epohe, vlasti i mode smjenjuju jedna drugu, politike i vojske prolaze, spomenici se ruše, a veličanstvene bivše znamenitosti polako tonu u mrak. Jučerašnjih boli se sjećamo, ali ih ne osjećamo, a ono što danas vlada našim životima, već sutra nestaje u beznačajnosti i zaboravu. Samo patnja, trajna i stalna, tu i tamo zablista nekom uspomenom.

Kad je 2008. godine, nakon propasti Lehman Brothersa i pucanja kreditnog i investicijskog balona, došlo do globalnog posrnuća tržišta i destabilizacije cjelokupnog zapadnog ekonomskog sustava, pojavila se potreba za hitnim mjerama koje će spasiti stvar. U Europskoj uniji je rješenje pronađeno u mjerama štednje; *austerity* je postala riječ koja sljedećih nekoliko godina nije silazila s usana političara, ekonomskih stručnjaka i novinara, sve dok konačno nije ušla i u rječnik običnih ljudi. No, onima koji žive nešto duže, ni ta riječ, ni ta politika nisu bile neka osobita novost. Nekih tridesetak godina ranije, odigrala se jedna slična situacija u bivšoj SFRJ. Kad je nakon smrti Josipa Broza Tita, bivša Jugoslavija zapala u ekonomske, političke i raznovrsne ideološke teškoće koji će dekadu kasnije izazvati njezin kraj, ekonomski stručnjaci, znanstvenici i misaoni ljudi onog vremena, u dinamičnoj raspravi koja se povelala kako u političkim forumima, tako i u javnosti, donesen je program takozvane stabilizacije, kojem je bila namjena vraćanje vanjskog kreditnog duga i postavljanje nacionalne ekonomije na nove, zdrave temelje. Mjere su se sastojale od brojnih restrikcija i štednje, kolokvijalno, bila je to politika stezanja remena. U državi su uskoro zavladale nestašice energenata, namirnica opće potrošnje i raznih sirovina iz uvoza, pa odjednom nije bilo šećera, ulja, čokolade, kave, deterdženta, pelena i još koječega.

* * *

Za dugačkim drvenim stolom ispod stare šljive, u prostranom dvorištu velike kuće u Novoj Vesi, na koje sa svih strana gledaju stražnjice okolnih zgrada, a koje stanarima oduvijek služi kao dnevni boravak, sjedi nekolicina susjeda, redom purgeri starog kova, kakvih na bijelom svijetu danas više nema: sve sam lumpenproletarijat i pripadnici poraženih klasa, subverzivni element – pijanci i veseljaci.

Umirovljeni doktor Bezjak igra šah sa starim Prpićem, do njih gospon Toni, piljar s Dolca i ostarjeli ženskar, čita kaubojski roman i tu i tamo se iz čista mira oglasi nekim meksikanskim napjevom. Malo podalje, njegova žena Ružica ljušti grašak u zdjelu koju drži na koljenima; nešto kasnije će ga skuhati i vratiti se u dvorište da ga pojede. Toni ne želi jesti, a bogme nisu gladni ni Bezjak i Prpić, oni, naime, od pola pet neprekidno ispijaju pivo i konjake.

Jedanaestogodišnji Ivica čitavo poslijepodne trčkara između dvorišta i dućana i donosi im flašice konjaka od deci – Bezjak i Toni piju Badelov konjak, a gospodin Prpić Cezara – i dok piju, cijelo vrijeme pričaju masne viceve i povremeno se dovikuju sa susjedima s prozora okolnih kuća, što neopisivo nervira gospona Hondla, profesora, koji se na drugoj strani dvorišta, izvaljen u ligenštulu, pokušava opustiti čitajući „Jednu Swanovu ljubav“ Marcela Prousta. Dan, topao, s gotovo ljetnom temperaturom, neprimjetno se pretače u noć i stvari se polako gube i postaju nejasne.

– Ti bokca, već je kmica...

Bilo je nešto prije pola osam kad je Ivica zadnji put dotrčao s tri unučića za susjede, a onda je morao ići na večeru na koju ga je bijesnim povikom pozvala baka Milka.

– Bežiiii Jankec... – započe pjesmu Toni, ali naglo zamukne jer mu je piće oduzelo snagu.

– Kaj, mislite, sused, od našeg bu Ivica na koncu ispal jedan sasma dobar konobar – reče Bezjak.

– Ne bu on bil nikakav konobar. To vam je mali Boško Buha, najbrži pionir-kurir na svetu – reče stari Prpić.

– Je, vraga – reče Bezjak. – Sve vam to on dela z interesa. Sav kusus njemu ostaje.

Bezjak i Prpić su bili penzioneri. Prvi je odlaskom u mirovinu stavio točku na svoju uspješnu karijeru u medicini i posvetio se alkoholizmu, a drugi, koliko je poznato, nikad u životu nije radio ništa, ako se ne računa da je bio u ratu i poslije neko vrijeme proveo u zatvoru. Hodao je uz pomoć štapa u čijoj se dršci nalazio skriveni bodež kojim je tu i tamo prijetio pijancima po birtijama. Dopuštao je ženi da ga uzdržava sve do njezine smrti, a poslije je ta čast pripala djeci koja su mu slala novce iz Njemačke.

Ivicu su od četiri poslijepodne poslali u dućan barem jedno sedam-osam puta, konjaci su znali biti preplaćeni i za trećinu, pa kome se da, neka izračuna.

– Znači, ipak će biti kapitalist. Pametno – zaključi Hondl odustajući od Prousta, jer se više nije moglo čitati i preseli se susjedima za stol da malo kibicira. Bio je profesor književnosti i otkad je bio u mirovini dao si je u zadatak da ponovno pročita sva velika djela klasike, ali ovaj put u miru

i za vlastiti gušt, ali u tome su ga već godinama ometali Bezjak i Prpić, što ga je činilo jako nervoznim.

Pola je osam prošlo i da nije izvanredno stanje, svi bi već trebali biti pred televizorima i gledati dnevnik. Dvorište polako tone u mrak, a iza prozora po zgradama počinju se nazirati prva slaba svjetla svijeća. Izvršava se program Saveznog izvršnog vijeća, a to znači – redukcija struje. I konačno, koju minuticu potom, nastane potpuni mrak.

– Znae kaj, Prpić – reče doktor – u ovoj kmici se vaše figure uopće ne vide. Tko zna kaj vi to delate. Sam mi iskačete iz mraka... Hajdemo se zamijeniti, da i ja malo igram s crnima...

– Može, gospon doktor, ali da prvo završimo ovu partiju. Šah!

– Otkud ste izvukli tog laufera?! Vi varate!

– Čekajte... Ne može se više ovako. Dajte da zapalimo sveće...

– Imate praf.

I stari purgeri pogledaju kao jedan u nebo, vade iz džepova svaki svoju svijeću i pale ih. I bi svjetlo. Raspoloženje se vrati i opet sve nekako živne.

– Ružičkaaa! – zaurla Hondl. – Jeste išli po rakiju?! Ružičkaaa!

– Jesam! Stiže! – odnekud s visina se začuje glas gospona Ružičke.

Bezjak začuđeno pogleda u Hondla.

– Pa kaj nije bil dogovor da vi idete po rakiju?

– Bil je. Al sam se posvadil s predstojnicom. Baba mi je rekla, Hondl, vi ste ateist i za vas rakije nema.

– Kurva – dobaci Toni.

– A zakaj niste pitali sestru Josipu? Ili Vericu – upita Prpić.

– Nije ih bilo. Ružička je sve posle dogovoril s jednom novom malom.

– Novom? – začudi se Toni.

– Neka Švabica.

– Otkud Njemica kod nas?

– Iz Dedeera, prebeg.

– Tam vam, sused, nisu Švabi, tam su vam Prusi – ispravi ga Bezjak.

– Onda Prusica.

Kad su shvatili da neće ostati bez rakije, susjedi se umire. Bezjak i Prpić su nastavili partiju, Hondl je zijevao od dosade. Predložio bi Toniju da odigraju partiju bele, ali je ovaj bio već prilično pijan, pa mu nije preostalo ništa drugo nego da kibicira šahiste.

Odozgo se začu buka i treskanje prozora.

- Mrvice! Mrvice! – doziva netko s nekog od prozora, ne može se odrediti kojeg.
- Gospon Marinić! – zadere se Prpić. – Jeste li sigurni da vaša Mrvica već ni pobjegla?!
- A kam bi pobjegla?!
- Tu! K meni!

Nastane tišina. Ovi u dvorištu se nijemo cere, a onaj gore je zamuknuo.

– Aha. To se vi šalite. Onda dobro – konačno se oglasi Marinić. – Ni pobjegla. Zvezal sam je lancem za zid.

– Ma niste vi nju ništ zvezali, već je ona meni dobežala – javi se ponovno Ružička sa svog prozora, koji je očito jedva dočekao da se priključi.

– Da?!

– Je. Tu je, kod mene. Već mi se zavlekla pod jorgan – obavijesti ga Ružička pa nastavi vikati. – To, mala, malo niže, niže! Tu, tu, bravo mala, tooo! Na ti ga, na! Tooo, lepa moja, takooo... Ah, ah, uh, uh...

Stenjanje, uzdasi, smijeh. Sladostrasni urlici se ore između zgrada; prozori se otvaraju, svijeće se pale, proviruju nove glave. Ružičku ponese odobravanje. Marinić je po općem mišljenju bio govнар i susjedi ga nisu podnosili, pa je svaka šala na njegov račun bila dobrodošla. Ružičkina sumanuta vika privukla je još zainteresiranih. Neki se smjesta uključuju.

– Dajte, gospon Ružička, prestanite već jednom, svima ste nam se već zgadili – javi se odozgo jedan umoran ženski glas.

– Zavežite, pijanci prokleti! – izdere se jedan histeričan ženski glas.

– Ho, ho, stara frajla se duri kaj nju nitko neće...

– Nije istina da me nitko neće, vi samo sanjate.

– Hajte, hajte, draga gospođo Biba. Priznajte ovdje vi nama svima, javno i otvoreno, urbi et orbi – oglasi se iznenada i Toni svečano povišenim tonom, iako je trenutak ranije izgledalo da će zaspati.

– Kuš tamo!

– Priznajte da se po celi dan fukate s tim Šiptarima kaj vam dolaze cepat drva, pa onda konačno, bože pomozite, mir narodima i sloga ljudima na Zemlji! – ispali Toni rafal u mrak.

Smijeh se pretvorio u histerično urlanje. Gospođa Biba je imala kreštav glas i držali su je za histeričnu usidjelicu kojoj u životu najviše fali ona stvar. Njezina navodna afera izrodila se jedne zime prije nekih desetak godina, kad je bila jako prehladena, pa joj je neki Albanac nekoliko dana nosio drva iz podruma u stan.

– Tko je to rekao?! Koja je svinja to rekla?! Kuš, gamad jedna! Ološ!

Još jači smijeh.

– Fuj, ti jedan smrade...

Dok traje svađa, otvaraju se novi prozori.

– Crkni, gade!

Začuli su se zvuci pljuvanja. Privučena bukom, gospođa Ružica se ponovno pojavila na dvorištu, ovaj put s lavorom u koji je stavila namakat gaće.

– A zakaj to vičete sirotoj ženi? – tiho pita.

– Sirotoj? Tu vješticu svi mrze.

Gospođa Ružica vidi kamo sve to ide, ostavlja lavor s gaćama pa bježi unutra.

– Dobro, a zakaj se svi toliko drečite? – pita iznenada netko s prozora.

– Zato kaj se ne vidimo u mraku – odgovara mu netko s lijeve strane.

– Ne vidi se tko se dere.

– Velim ja, svašta ćete čuti od tih purgera kad je kmica.

– Ajde, nek sad netko vikne – živio Ante Pavelić! Pa da ga vidim – iznenada se zadere neki fanatik iz susjedne kuće.

Nema odgovora.

– Kaj je, purgeri? Svi šutite! Gdje ste sad, junaci?!

I muk se nastavlja. Tek jedan usamljeni poludjeli smijeh se razliježe nad dvorištima.

– Živio Ante Pavelić!

– Provokator.

Gore treskaju stakla i neki prozori se naglo zatvaraju. Blizina opasnosti otjera dio promatrača, ali u tom trenu pristiže pojačanje u dvorište. Dolazi gospon Kuba i njegova gospođa Helga koji stanuju u prednjem dijelu zgrade i nose sa sobom svako po litru bijelog i mineralnu za gemište.

– Ohoho, skoro smo se svi okupili!

– Fale nam još samo Sančevići.

– Stvarno, a gde su nam oni milostivi odozgo?

– Eno ih gore, piju francuski konjak u onim svojim belim ljuljačkama.

– Jedu drek iz kineskog porculana.

Susjedi se tiho nasmiju na tu doskočicu. Kuba pravi gemište za sebe i gospođu.

– A kaj vi pijete?

– Ništ.

– Kak ništ?!

– Nema. Spilo se. Sedimo tu već od poslijepodne.

- Pa kaj ste delali od poslijepodne?
- Čekali da padne mrak, dođe redukcija i počne stabilizacija.
- A da pošaljemo malog Ivicu da nam trkne po piće?
- A gde? Mesnica kod kapelice se već zatvorila. I Slavija, na Medveščaku, je sad zatvorena.

A ni mali dućan kod škole vam više ne radi.

- Pa nek netko ode kod opatica po onu njihovu drekovaču.
- Ne prodaju po noći. Sad se mole – prokomentira Helga koja je imala pik na časne.
- Niš ne brinite, to je rešeno.
- Kak?
- Rekao je Ružička da će donijeti rakije – objasni Hondl – on je z njima dobar.
- Pa kaj čkomite?!
- To! Nek sam donese pa da svi otegnemo papke! – obradova se Kuba.
- Nova Ves vam je puna popovskih faćuka – prokomentira gospođa Helga nekako izvan teme.

Tog trena s pletivom u ruci na dvorište izađe gospođa Milka, Ivičina baka i pridruži im se bez pozdrava. Čim je sjela, zapalila je pred sobom jednu veliku svijeću i počela pletiti.

- A kaj vi to radite, gospođo Milka?! Heklate u mraku?!
- Ne heklam nego pletem, dajte se više naučite. I vidite da imam svijeću – rekla je i pokazala pred sebe. Velika svijeća, veća od drugih, reklo bi se i da daje bolje svjetlo. – Osim toga, ja bih mogla i u mraku, to je automatski. Pletem samo da se smirim.

- A kaj vam je?
- Ne pitajte.
- Je l' vi ono, gospođo Milka, topite sveće?
- Topim. Hoćete kupit?

Milka je tih dana naveliko proizvodila svijeće i prodavala ih. Bila je umirovljenica, ali vrlo okretna i domišljata. Zakleta protivnica režima zato što su joj komunisti nakon rata oduzeli imovinu, bila je odlučna baviti se privatnim poduzetništvom, čak i u trenucima kad je to bilo izgledno kao i trgovanje svinjetinom u Rijadu. Zbog toga se čitav život bavila šivanjem, štrikanjem, proizvodnjom sapuna i svijeća, jogurta i generalno – švercanjem. Taj gen je izgleda naslijedila i njezina kći Mina koja se u posljednje vrijeme bacila na uvoz tražene robe poput kave i čokolade, koju je dijelom dilala po uredima svoje firme, a dijelom davala Toniju da to preprodaje na Dolcu. Može se reći da im je politika štednje išla na ruku i molile su boga da tako i ostane.

- Vama je, vidim, procvao biznis otkad su ove restrikcije.

– Je. Prodam ih više nego Nama. Ne provocirajte, Prpić, znate vi dobro što bih ja vama mogla reći. Zna se tko se i kako obogatio u ovoj kući – reče.

– A gdje vam je mali Ivica?

– Ne pitajte. Jako me uzrujao... Strašno je zločest, a mama mu sve pušta.

– I gdje je sad?

– Doma.

– Mislite? – podbode je Kuba.

Milka se zamisli. Nije bila baš sigurna. Odloži pletivo i ustane.

– Idem pogledati – reče i ode u kuću.

Kuba se zlurado smješкао.

– Mina je prešla van, pa je valjda zbrisal i on – kaza čim se Milka udaljila.

Milkina kći Mina je od pokretne imovine imala sina Ivicu i auto, a od nekretnina ništa. Udala se s devetnaest i nakon kratkog braka i ekspresne rastave vratila se majci s djetetom. Obožavala je voziti i u zadnje vrijeme se bavila švercom. Jednom tjedno je išla u Trst, Graz ili Leibnitz u nabavu za obitelj, susjede i kolege s posla, podrivajući savezni plan štednje trošenjem deviza i kupovinom u inozemstvu. Veliku energiju je ulagala u nabavku bonova za benzin i režim par-nepar jednostavno nije priznavala. Na put je sa sobom često vodila Ivicu pa su se zajedno smješkali carinicima. Imala je dva para tablica, parne i neparne, tako da se mogla voziti svaki dan. Moglo ju se vidjeti svakog jutra kako kleči ispred svog *austina 1300* i s odvijačem u ruci mijenja tablice za pripadajući dan.

– Prljava su ti koljena na trapericama – upozorila ju je majka baš tog jutra, ne bez prikriivenog prezira u glasu. – Još će ispasti da pred nekim klečiš, znaš već što mislim. Kao da nije dosta to što si rastavljena.

– Tog malog treba zvezati k'o životinju s lancem – reče Kuba.

– Je. Za one Mrvičine karike.

– Dajte, šutite, što vam je to siroto dijete krivo... – oglasi se Ružica odnekud, koja je govorila tek kad treba nekoga umiriti i upozoriti.

– Vi ste, gospon Hondl, još zimus nakupovali onog lož ulja, je l' tako?

– Jesam. Zbog nestašice.

– E, da. Ostala vam je bačva i pol.

– Otkud znate?

– Proveril sam.

– A otkud vam pravo da ulazite u moju šupu i provjeravate moju imovinu?

– Od straha da svi ne zgorimo. Dobro, ispričavam se. Drugi put ću zvati narodnu miliciju i vatrogasce, pa nek oni provjere sigurnosno stanje u zgradi. Je l' oćete tak?

Hondl se namršti i prešuti provokaciju.

– Ali ne radi se o tom.

– Nego?

– Nego o Ivici.

– Dobro, pričajte kaj je mali opet napravil? – reče.

– On vam to ulje krade.

– Krade? I što onda radi s tim, prodaje? Pije?

– Ne bi me čudilo.

– A koliko je ukrao?

– Jedno – litru.

– Litru?! Ja mislio cisternu.

– I onda je to izlio u neku kantu. A prije toga je naložlo vatru na dvorištu, stavil kantu na dve cigle i onda to kupal.

– Kupal naftu?!

– Kuhao?!

– Da. Tu, nasred dvorišta. Srećom ulovil sam ga odmah na početku, pitam ga kaj to dela, a on veli da je htel to kuhati dok se zgusne, pa da ima bombu.

– I, što ste učinili?

– Tužil sam ga baki.

Na povratku u dvorište Milka je čula posljednje Kubine riječi. Sjela je nazad za stol otpuhujući s olakšanjem.

– Dobro je. Danas se je umorio i sad spava k'o klada. Zdravo dijete. Strašno me danas razljutio s tim lož-uljem – požali se Ivičina baka.

– A vaša Mina njega tuče?

– Tuče ga, ali je svejedno ne sluša. A mene sluša.

– I vi ga tučete?

– Tučem ga. Što ću drugo. Ona ga, tako, nešto pljeska rukom, to je ništa.

– A čim ga vi tučete?

Milka osmotri gospona Pubu oštrim pogledom. S njom se nije bilo za šaliti. Kad je htjela, znala je pokazati opaku jezičinu.

– Žnorom od pegle – reče Milka smireno. – Bolje jednom dobro namlatit, nego stoput bez veze, kako to radi moja kćer. Ona vam je blesava.

Nitko nije mogao biti sasvim siguran kad se Milka šali jer je za sva stanja pokazivala uvijek isti, strog izraz lica, pa je čitavu stvar uvijek bilo bolje okrenuti na zajebanciju.

– Ja svog cucka tučem sa sfrkanim novinama – ubaci se Bezjak.

– Kojim novinama?

– Glasom koncila.

– Ja svog z Borbom.

– Z Borbom? Cucka?

– Sina.

– Zato vam je i ispal idiot.

– Kaj ste to rekli?! – uzruja se Kuba i poskoči na noge.

Tu je Hondl taknuo u vrlo osjetljivu točku jer je Kubin i Helgin sin već dvije godine ležao u krevetu i pravio se nepokretan da bi izbjegao odsluženje vojnog roka. Pročitao je sve Hondlove knjige i još gomile iz knjižnice, koje mu je donosila Helga na svoju iskaznicu i tako postao jako obrazovan, iako su mu usput atrofirali mišići, a još je i zaradio rane od dekubitusa.

– Povucite reč!

– Molim?!

– Dajte ljudi, prestanite klepetati... – smirivala je Ružica.

Stvar bi se možda i rasplamsala u nešto žešće da se konačno nije pojavio gospon Ružička. Ozarenog lica i sav zadihan, sjeo je za stol. Bio je šuster, poznavao je čitav kvart i kao takav bio je idealna osoba za sredit svaki posao. Osim što je bio entuzijastičan i neprekidno veseo, bio je i prilično lud.

– Jeste li bili kod opatica?

– Jesam. Štel sam nam naručit pet litri, ali su rekle da nam mogu prodati samo tri. Sad buju nam donesle, svaki čas.

– Samo tri?!

– Je, kriza je, dragi moj. Kriza je velika i jadne žene peku tu rakiju od jutra do sutra.

I dok su susjedi veselo razgovarali o svemu i svačemu, odnekle iz mraka, a da je nitko nije čuo ni vidio kako dolazi, odjednom je iskrsnula neka djevojka skromnog držanja i neugledne vanjštine, u opatičkom ruhu. Bila je tugaljivog izgleda, malo zdepasta, i mogla je imati nekih tridesetak godina. Nosila je pletenu košaru u ruci. Iskrsla je iz mraka poput duha i razgovor za stolom je smjesta zamro.

– Guten Abend – rekla je i stavila korpu na stol. – Ich habe drei Liter Schnaps gebracht, wie vereinbart.

Susjedi za stolom su se zbunjeno pogledali, ali je gospodin Ružička spremno reagirao. Posegnuo je rukom u džep i izvadio novčanik. Ona je podigla kuhinjsku krpu s korpe i izvadila tri flaše rakije na stol. Ružička joj je pružio novac. Ona je pažljivo prebrojala novac i diskretnim pokretom ga pospremila u rukav.

– Vielen Dank – uzvratila je opatica – Grüß Gott. Guten Nacht.

Lagano se naklonivši prisutnima, okrenula se i nestala kako se i pojavila, ostavljajući iza sebe čuđenje.

– Tko je ovo? Otkud Njemica među našim opaticama?! – čudila se Helga.

– Mislim da je prije nekog vremena prebjegla iz DDR-a – objasni Ružička. – Sirota cura, razgovarao sam danas malo s njom. Zove se Angela. Dobra je, pametna, kći je protestantskog pastora, vrlo je obrazovana. Radila je u nekom kemijskom institutu, ali mislim da je po zanimanju fizičarka. Izgleda da za nju nije bilo života u tom švapskom socijalizmu...

– To je tako lijepo – reče gospođa Helga raznježeno, malim prstom iz oka diskretno ubirući suzu kao da se ruga. – Došla je k nama – i pronašla svoj mir u okrilju hrvatske katoličke crkve.

Prisutni za stolom su složno uzdahnuli i otvorili prvu bocu. Rastočili su drekovaču u čašice i s prvom nazdravili njemačkoj *schwester*. Zatim je razgovor krenuo prirodnim putem prema Nijemcima i ratu.

– A gde ste vi ono bili u ustašama ili domobranima? – upita Kuba Prpića.

– Ni jedno ni drugo. U domobranima vam je bil pizdek Vragušek, a u ustašama vam je bil Škof, s broja pedeset i dva. Ne znam kak je taj preživiel... Ja sam bil u legionarima, u Rusiji, i to vam je bil pravi rat.

– Ustaše, legionari, svejedno. Koja je razlika?

– Ogromna. To znači da nis štel – reče Prpić i doda ponosno. – Ali sam ipak išel.

– I, kakva je Rusija?

– Jaaako veelika, ne biste verovali...

– A jeste vi te godine...

– Dajte, dajte. Ne želim o tome pričati.

Zašutjeli su i nastavili neko vrijeme piti u tišini, bludeći pogledima.

– Niš meni nije jasno. Ovi naši kakti štede, a toliki novci se troše. Silne devize izlaze iz zemlje – reče Helga plačnim glasom kao da su sve te silne devize njezine.

– Ostavi se ti politike – poklopi je muž.

Ružica je zijevnula i protegnula leđa. Pogledala je prema Toniju koji je klonuo glavom i zaspao u stolici.

– Kakav mrak – rekla je zadivljeno.

Ostali su joj se pridružili.

– Kakva tišina.

– Božji mir.

– Konačno.

* * *

Stari dani, minula vremena, dobri ljudi kojih više nema. Sjećanja na njih u dušama bude uvijek neke nježne i treperave osjećaje. I nestalna su, kao plamičci svijeća, kao ljudski život. I sve te negdašnje tegobe, žudnje i potrebe, siromaštvo i nestašice, u sjećanju poprimaju različite oblike neke tužne ljepote.

Iza sklopljenih vjeđa pojavljuju se slike. Zapušteno dvorište, drveni stol pod starom šljivom i prozori s kojih puca pogled, dolje, na kazalište sjena koje se rasipaju i nestaju. Mrak i svijeće koje se gase. I tuga neka čovjeka uhvati kad pomisli na one stare purgere kojih više nema, i kako uz svakog od njih gori po jedna svijeća koja je davno utrnula i kako su svi oni danas mrtvi.

A oko pitanja je li *frau* Merkel još ranih osamdesetih poslana u Jugoslaviju samo da bi proučila program ekonomske stabilizacije i štednje drugarice Milke Planinc i njezinih suradnika, da bi ga jednom u budućnosti i primijenila, ne treba previše razbijati glavu. I ne treba ništa insinuirati, kad se prava pozadina zapravo i ne zna. Da je kojim slučajem gospođa kancelarka u mladosti bila špijunka, to bi impliciralo i da je bila pripadnica Stasija za što nema dokaza, a istovremeno bi to značilo i da je bila spavačica BND-a ili CIA-e, a s time i dvostruka, ili čak trostruka agentica. No, svatko kome je poznat njezin lik mora priznati da nimalo ne podsjeća na Matu Hari. Nagađanja o tome treba prepustiti teoretičarima zavjera i sveprisutnom *fake newsu*, dok je možda zanimljivija mogućnost da se ovdje pojavila da bi maznula recept za legendarnu drekovaču, što je već primjer klasične industrijske špijunaže, ali ni to nije važno, jer se ovdje ne radi o sumnjivim poslovima svijeta, nego o uspomenama.